

KASSA KERESKEDELME ÉS IPARA

NAGY LAJOS MAGYAR KIRÁLY 1347-BEN Kassa városának budai városjogot, egyben árumegállítójogot adományozott.¹ Mindkét jog adományozása már fejlett városi életet és kereskedelmet, valamint ipart feltételezett, mert a budai városjog önkormányzatot jelentett, aminek előfeltétele fejlett szellemi műveltség, az árumegállító jog előfeltétele pedig fejlett ipar és kereskedelem volt, mert anélkül az árumegállító jog kihasználhatatlan és értelem nélküli lett volna.

Más privilégiumok mellett különösen e két jog következménye volt, hogy Kassa város a középkorban és az újkorban valóban „kinccses“ város lett és virágzott. A budai városjog függetlenné tette a várost, ami érthető vonzóerőt gyakorolt a középkori iparosokra és kereskedőkre, az árumegállító jog elősegítette a városi polgárság gazdagodását, mert lehetővé tette nekik, hogy az átvonuló kereskedők cikkeit megszerezhessék és haszonnal továbbadják.

Kassa már Károly Róbert király életében jelentős város volt, mert ama városokhoz tartozott, ahol harmincadhivatal volt. A város kereskedelmi jelentősége a további századok folyamán sem csökkent, hanem csak növekedett, amit többek között az a körülmény is mutat, hogy az 1558-ban megszervezett első magyarországi, Pozsonyból kiinduló rendszeres postáját végállomása volt.²

Kassa jelentőségét kiemeli az a körülmény is, hogy Miksa király 1567-ben Kassára helyezte a szepesi kamarát. Kassa nagy gazdasági jelentősége Erdély különállása idején sem szűnt meg, amit számos gazdasági adaton kívül az is mutat, hogy politikai jelentősége is inkább növekedett. Erre utal az a körülmény, hogy Kassa a Felvidék főkapitányainak székhelye volt s hogy Boeskey, Bethlen, II. Rákóczi Ferenc hadjáratainak idején hadműveleti bázis volt. Ez csak olyan helyen lehetett, ahol a kereskedelem és ipar eléggé fel volt készülve arra, hogy hadfelszerelési központ lehessen.

A fejlett kereskedelemmel és iparral együtt járt, hogy Kassa jelentős szellemi centrum is volt. Ezt igazolja a P. Fehér Mátyás egy hírlapi cikkében közölt az az adat, hogy Mátyás király budai egyeteme Budának török kézre jutása után Kassán keresett és talált hajlékot. 1657-ben pedig Kisdy Benedek egri püspök Kassán egyetemet alapított, amelynek I. Lipót 1660-ban ugyanazokat a jogokat és kiváltságokat adta, amilyenekkel a bécsi, prágai, nagyszombati, stb. egyetemek rendelkeztek.³

¹ Dr. Wide Béla: Kassa története és műemlékei. 1941. 29. 1.

² Dr. Wick Béla: Id. m. 68. 1.

³ Dr. Wick Béla: Id. m. 130. 1.

Bár kétségtelen, hogy főleg kezdetben a kassai kereskedők és iparosok jelentős részben németek voltak, már a XVI. és XVII. században Kassa lakossága s így kereskedői és iparosai túlnyomó részben magyarok voltak. Bizonyítják ezt a magyar nyelvű céhszabályzatok és a város adólajstromai, amelyek túlnyomó részben magyar nevű lakosságot tüntetnek fel. Dr. Wick Béla idézett munkájában közli Kassa város háztulajdonosainak jegyzékét 1677-ből, amelyben 388 magyar, 61 német, 45 szláv nevű (lengyel, szlovák, rutén) és 24 latin, olasz és bizonytalan nemzetiségű háztulajdonos neve van felsorolva.

A török kiűzése után talán nem fejlődött olyan mértékben, mint más városok, de jelentőségét mindig megtartotta. Kassa gazdasági életében jelentősebb esemény csak a XIX. században jegyezhető fel, amidőn 1844-ben megalakult az országban a második takarékpénztár Kassai Takarékpénztár cég alatt és 1860-ban, amidőn megnyílt a vasútállomása, 1866—1873-ig megépült részletekben a Kassa-Oderbergi vasút, amely saját és a kezelésébe vont helyiérdekű vasutakkal együtt összesen 760 km-es hálózattal rendelkezett.

A város nyugodt fejlődése nagy hátrányt szenvedett az 1918 december 29-én bekövetkezett cseh megszállás által. Bár közben a magyarországi vörös csapatok elkergették a megszállókat, azok az antanthatalmak közbelépése után egy hónap múlva újra visszatértek 1919 július havában s az 1920 június 4-i trianoni békediktátum az 1938-ban bekövetkezett felszabadulásig súlyos helyzetbe döntötte Kassa város lakosságát. A megszálló hatalom mindent elkövetett, hogy a túlnyomó többségű magyar lakosságot gyengítse. Eme törekvésnek nem utolsó eszköze volt az a sok hátrány, amellyel a magyar érzésű kereskedő- és iparosréteget elszegényíteni s így elnemzetleníteni akarták. Ha csak mód volt rá, a magyar kereskedőt vagy iparost a közszállításoknál mellőzték, igazságtalan adókkal sújtották, százféle közigazgatási szekatúrával molesztálták.

Hogy Kassa nyilvánvaló magyar többségét minél jobban gyengítsék, a hivatalokba fölös számú cseh hivatalnokot neveztek ki, úgyhogy egyes helyeken háromszor annyi hivatalnok volt alkalmazva, mint a magyar uralom alatt. Ezek részére bérkaszárnnyakat építettek, legtöbbször az általános városkép megrontásával. Eme bérházakon kívül csak a postapalota és az ú. n. Ruman-internátus az egyedüli említésre méltó építkezés a cseh időben. Azonban ezeknél az építkezéseknél is majdnem kizárólag csak cseh iparosok kaptak munkát.

A cseh uralom ideje alatt a magyar kereskedők és iparosok vagy elszegényedtek, vagy pedig a legjobb esetben éppen csak hogy felszínen tudták magukat tartani.

Hogy az idegen uralom helyzetét még jobban meg tudja erősíteni, Kassán cseh-szlovák műegytem felállítását határozta el. Ebből a célból a kir. jogakadémia épületére dísztelen második emeletet húztak és azt a műegytem központi épületének szánták. 1938-ban már a tanárok egy részét is kinevezték, de a műegytem működését már nem tudta megkezdeni, mert közbejött a bécsi döntés, amely 1938 november 2-án a lakosság és minden magyar kimondhatatlan örömére Kassa városát is visszacsatolta a megmaradt Magyarországhoz.

Kassának az anyaországához való visszatérése a magyar kereskedelem és ipar helyzetében lényeges javulást hozott. Hogy ez a javulás nem volt nagyobb mérvű, azt részben az a sajnálatos körülmény okozta, hogy az új országhatár alig néhány kilométerre Kassától húzódik s ezzel Kassa évszázados vevőköre igen összeszűkült. Így pl. Kassabéla, Kassahámor községek, amelyeknek területén Kassa városának nagy erdőterületei is vannak, a határon túl maradtak. Eperjest és a szepesi városokat is most országhatár választja el attól a Kassától, amely évszázadokon át élénk kereskedelmet folytatott velük. Továbbá pl. Mecenzéf is, amelyet Kassával vasútvonal köt össze és amelyet Szlovákiától egy télen át járhatatlan hegyhát választ el, minden erőfeszítés és kérelmezés ellenére is elvágva maradt Kassától, amely a mecenzéfi kisvasiparnak természetes piaca volt.

Hogy ezeket a hátrányokat legalább részben ellensúlyozza, a magyar királyi kormány elhatározta, hogy Kassán műegyetemet állít fel közgazdaságtudományi fakultással. Minthogy azonban a műegyetem felállítása hosszabb előkészületeket, épületeket, felszerelést igényel, egyelőre a legkönnyebben létesíthető részét állította fel Kereskedelmi Főiskola alakjában a régi jogakadémia épületében. Az előkészületek elvégzésére a m. kir. kormány e sorok íróját küldötte ki, aki az illetékes hatóságok jóakarató és tevékeny közreműködése mellett nem egészen két hónap alatt megszervezte és ideiglenesen be is rendezte a Főiskolát, úgyhogy azt 1939. szeptember 15-én dr. Szily Kálmán m. kir. titkos tanácsos, államtitkár, a m. kir. kormány nevében, a minisztériumok, a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem, a debreceni Tisza István Tudományegyetem, a miskolci ev. Jogakadémia képviselőinek és nagyszámú díszes közönség jelenlétében ünnepélyesen megnyitotta.

Bár eleinte több oldalról aggodalmak hangzottak el abban a tekintetben, hogy Kassán a Kereskedelmi Főiskola nem lesz eléggé látogatott, a szülők és a tanulni vágyó ifjúság rácafoltt ezekre az aggodalmakra. Mindjárt az első évben a rendelkezésre álló férőhelyekhez képest teljes számú hallgatóság jelentkezett és a következő tanévekben a létszám állandóan növekedett. Ezt a fejlődést áttekinthetően szemlélteti a következő összeállítás a beiratkozott hallgatókról:

	I. évf.	II. évf.	Revizori tanf.	összesen
1939/40. tanév	117	—	—	117
1940/41. „	123	97	—	220
1941/42. „	125	102	—	227
1942M3. „	139	99	17	255
1943/44. „	150	112	19	281

Amint ebből az összeállításból látható, látogatottság tekintetében a Kassai Kereskedelmi Főiskola állandó fejlődést mutat. Kétségtelen, hogy ehhez a fejlődéshez jelentékeny mértékben hozzájárult a m. kir. kormány áldozatkészsége, amennyiben a Főiskola tandíját és egyéb díjait az egyetemekhez és más főiskolákhoz képest lényegesen alacsonyabban állapította meg, a férőhallgatók részére a Rákóczi-internátust 80 férőhellyel, a nőhallgatók részére a Szt. Domonkos rendi apáca-

zárdában internátust 30 férőhellyel létesített és tart fenn jelentékeny áldozattal.

Viszont az is kétségtelen, hogy a főiskolai tanulmányokban való elmélyedésre Kassa város sokkal kedvezőbb környezetet jelent, mint egy milliós nagyváros és bár a közbejött világháború és Kassa város 1941 június 26-án történt bombázása a műegyetem felállítását és a Főiskola nagyobbarányú fejlesztését elodázta, a Főiskola életképességét nemcsak a hallgatóság számának állandó emelkedése igazolja, hanem az a körülmény is, hogy az ország nagyvállalatai a végzett hallgatók képzettsége, szorgalma és rátermettsége tekintetében igen elismerően nyilatkoztak minden felszólítás nélkül.

Feltétlenül vonzóerőt gyakorol ezenkívül az a számos ösztöndíj is, amelyeket a vallás- és közoktatásügyi, valamint a közlekedés- és kereskedelemügyi m. kir. minisztériumok, Kassa thj. sz. kir. város, a kassai vezető pénzintézetek, a kassai, miskolci és győri kereskedelmi-es iparkamarák, az Omge alapítottak a Főiskolával kapcsolatban.

Hogy pedig a hallgatók a gyakorlati kereskedelmi élettel is megismerkedhessenek, a Főiskola az első évet elvégzett hallgatókat kereskedelmi és ipari vállalatokhoz nyári üzemi gyakorlatra küldi ki. A Főiskolának ezt az úttörő akcióját a gyakorlati élet olyan nagy megértéssel fogadta, hogy a nyári üzemi gyakorlat lebonyolítása évről-évre a legteljesebb siker jegyében folyik.

A Főiskolával kapcsolatban a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter Úr 92.638/1942. IV. 1. számú rendelettel revizori tanfolyam létesült a 2.350/1940. M. E. sz. rendelet alapján. Ugyanakkor hasonló tanfolyamok alakultok a kolozsvári Ferenc József és pécsi Erzsébet Tudományegyetemen is. A revizori tanfolyam azóta megnyílt és a hallgatók szorgalmasan készülnek jövődi hivatásukra.

Hogy a Kassai Kereskedelmi Főiskola mennyire bevált intézménnyé lett, mutatja az a körülmény is, hogy a m. kir. kormány Újvidéken hasonló főiskolát állított fel Keleti Kereskedelmi Főiskola néven a Kassai Kereskedelmi Főiskola mintájára.

Az előrebocsátottak után megokolt az a remény, hogy a Kassai Kereskedelmi Főiskola Kassa és a Felvidék kereskedelmére és iparára serkentő hatásának fog mutatkozni.

Amidőn Kassa kereskedelméről és iparáról van szó, lehetetlen meg nem emlékeznünk az 500 éves Kassai Kereskedők Testületéről (Grémiumról), amely fél évezreden át örökdi a kassai kereskedők szellemi és anyagi jóléte felett. Hasonlóképen áldásos tevékenységet folytat ugyanilyen irányban a törvényadta keretek között a Kassai Kereskedelmi és Iparkamara is, amelynek működési köre ugyan messze túlterjed Kassa határain, de kétségtelen, hogy a kassai kereskedelem és ipar érdekeinek védelme is elsőrangú feladatai közé tartozik. Jelenleg ugyan a kassai kereskedelem és ipar erősen sányli a háborúokozta nehéz viszonyokat, de remélni lehet, hogy a békés viszonyok visszatérése újból a régi virágzó állapotba emeli a kassai gazdasági életet.